

Introductie van het boek “Lucht” van Eveline Vandeputte

Manu Keirse

Zitten aan het bed van je moeder in de laatste dagen van haar leven lijkt een evidentie maar dat is het niet. Niet iedereen krijgt de kans, omdat je plots wordt geconfronteerd met een onverwacht sterven. Niet iedereen heeft een moeder-dochterrelatie die dit faciliteert of toelaat. In de coronatijd zijn er dusdanige regels geïmplementeerd dat bezoek soms niet werd toegelaten, en zeker niet continue aanwezigheid. Maar zelfs buiten de coronatijd, waar dit wel mogelijk is, is dit geen evidentie. Ooit heb ik in een onderzoek vastgesteld dat 31 % van de tachtigplussers dood werden gevonden, zonder dat iemand in hun kamer aanwezig was op het stervensmoment. Het ging meestal om verwachte sterfgevallen in een ziekenhuis.

Maar Eveline engageerde zich voor een mantelzorgperiode die ruim twee jaar heeft geduurd. Het boek gaat over de laatste twee weken van die periode van ruim twee jaar.

De moeder van Eveline heeft haar huisje moeten inruilen voor een kamer van enkele vierkante meters in een verzorgingstehuis, een rouwproces dat vaak niet als een rouwproces wordt gezien. Een kleine maand voor haar sterven werd ze blind, een niet te onderschatten verlieservaring die je dieper in de afhankelijkheid duwt.

Maar het boek gaat over de dochter die zich vanaf die dag, het blind worden van moeder, met boek, laptop en telefoon posteert naast het bed van haar moeder. Ook al beschrijft dat boek bijna elke ademtocht in die twee weken, de kleinste gebeurtenissen, zoals het meeuwenjong in de tuin, de kraaien, de uitgebloeide distel. Ik verzeker je dat na de lectuur anders kijkt naar een uitgebloeide distel.

Het boek gaat over meer dan die twee weken. Het gaat over ouderschap, over een moeder-dochterrelatie, over engagement en verbondenheid, over diepere waarden in het leven, waarden die overeind blijven als je lichaam en je ogen het laten afweten. Het boek beschrijft letterlijk zestien dagen, de laatste dagen van het leven van een moeder, “de” moeder die deze vrouw voor Evelien was. Maar je ontmoet in die zestien dagen twee mensen die een heel leven met elkaar hebben opgebouwd. Een heel leven van twee mensen, maar ook van veel mensen, die ze hebben ontmoet, komen aan je voorbij, laten je binnentreden in diepe gedachten en gevoelens.

Twee mensen, intens met elkaar verbonden, twee levens, zo dichtbij maar toch ook van elkaar afgescheiden. Ook al is de fysieke aanwezigheid in dit hele boek zo tastbaar aanwezig, in gedachten wordt het naar elkaar raden. “Wat zou er nu in haar hoofd omgaan?”

Je ziet het leven langzaam wegtrekken uit het lichaam, maar de geest blijft vechten en het is niet zichtbaar wat er zich in die geest afspeelt. Meerdere keren in de lectuur van dit boek voel je hoe liefdevolle aanwezigheid zorgt voor ontspannen van dat aftakelende lichaam, hoe de vrouw, die zoveel van zichzelf verliest, groeit in moederschap.

Voor wie is dat boek geschreven?

Eveline moet dit niet schrijven voor zichzelf, ook al is het zeer belangrijk om je gedachten, je gevoelens en ervaringen op te schrijven, want veel vergaat in de tijd.

Maar het is vooral een boek dat ik in handen wens van mensen die professioneel met zorg voor mensen bezig zijn of begaan zijn. Het kan ze helpen om zich elke dag te realiseren en te leren zien dat, waar lichaamskracht en gezondheid achteruitgaat, niet zomaar het leven verdwijnt. Het leven wordt zelfs intenser in deze dagen door de stroom van emoties die soms niet meer kunnen worden uitgesproken in die laatste dagen van het leven, omdat de lichaamskracht ontbreekt, en die door de gezonde kinderen en kleinkinderen niet kunnen worden uitgesproken, omdat ze geen gesproken taal hebben voor deze emoties. Veel mensen hebben dat in hun leven niet geleerd. Professionals kunnen door de lectuur van dit boek beter leren zien wat er op die paar vierkante meter aan rijkdom van leven circuleert, iets dat bewaard moet blijven en opgeslagen in de herinnering van zij die blijven.

Een tweede groep van mensen waarvan ik hoop dat het boek bij hen terechtkomt is allen die worden geconfronteerd met het ernstig ziek-worden, afhankelijk worden en sterven van hun ouders. Sterven van oudere ouders is de meest frequente verlieservaring in deze samenleving. Elk jaar maken 1.2 miljoen mensen dat mee in Nederland en België. Dit boek kan hen uitnodigen stil te staan bij wat ouderschap in hun leven betekent. En ze zullen worden geconfronteerd met levensbelangrijke vragen die bij momenten intense emoties zullen oproepen, emoties die hen raken in de diepste wortels van hun bestaan.

Enkele vragen die hen bij de wortels van hun eigen emoties zullen brengen, en ik nodig jullie allen uit om ze even voor jezelf te beantwoorden:

1. Houd ik van mijn oudere ouders en hoe houd ik van hen?
2. Kan ik het ouder worden van mijn ouders accepteren?

3. Kan ik de omkering van de rollen accepteren?
4. Kan ik het eigen ouder worden accepteren?
5. Ben ik overbelast?

Met deze vragen kom je uit bij de wortels van je eigen bestaan, maar ook bij de verre horizon van je eigen leven.

Een derde groep van lezers, waaraan ik het boek zou aanbevelen, is iedereen die iets wil leren over de rijkdom van intergenerationele uitwisseling en contact. Als we willen bouwen aan een echt humane samenleving, moeten we anders leren kijken naar ouderdom en anders leren omgaan met ziekte en sterven. We hebben in de Westerse samenleving deze ervaringen, vooral wat verantwoordelijkheid betreft, verschoven naar professionals, ziekenhuizen en verpleeghuizen.

Ik droom van een toekomst waarin die verantwoordelijkheid weer komt te liggen in de kern van het leven van iedereen in de samenleving. Waarom is dat vandaag niet het geval? Vooral omdat door de toename van de gemiddelde levensverwachting en door de andere gezinsconstructies de zorg voor een groot deel is komen te liggen buiten de kern van waar het leven zich afspeelt.

Dit boek nodigt uit om daarover na te denken, maar het is niet alleen nadenken, het toont een weg naar gevoelens. Je wegwijs weten in die gevoelens, die opkomen als je met de grenzen van het leven te maken hebt, is de remedie om hierbij te durven stilstaan. Misschien wordt het boek dan wel een lichtbaken of een vuurtoren die je veilig begeleidt naar een wereld van diepere zingeving.